

STEMA CU PISANIE DE PE TURNUL CLOPOTNIȚĂ AL MĂNĂSTIRII TREI IERARHI DIN IAȘI

ALEXANDRU ANDRONIC

Complexul arhitectural al mănăstirii Trei Ierarhi din Iași a constituit totdeauna, și chiar îndată după construire, obiectul admirației tuturor.

Astfel, în 1640, deci la un an după înălțarea acestui splendid monument, călătorul polon Taszycki, secretarul soliei lui Wojciech Miastkowski, descriind mănăstirea arată că biserica este și mai frumoasă decît întregul ansamblu, asupra căruia dă unele detalii, precizînd că în jurul bisericii este un zid de cărămidă, iar «poarta este înaltă, frumos lucrată și acoperită cu țigle. Această poartă — este vorba de turnul clopotniță — are un ceasornic și sub ceasornic sînt citeva clopote mari la mare înălțime, căci, ca să ajungi acolo, trebuie să urci 280 trepte în spirală»¹.

Același turn l-a impresionat și pe Marcus Bandinus care scria în 1647 că este mare, are formă pătrată, clopote și ceasornic².

De asemenea, Paul de Alep, unul din cei mai instruiți călători din Orient la acea vreme, ne relatează în 1653 că mănăstirea Trei Ierarhi avea înfățișarea unei cetăți, cu zid de piatră înconjurător și cu clopotniță deasupra porții de intrare³.

Turnul clopotniță se află pe latura de răsărit a incintei mănăstirii. Construirea lui a început, așa cum ne arată pisania, în aprilie 1638.

Stema cu pisanie de pe turnul clopotniță fusese probabil zidită la intrare, deasupra porții, după cum era obiceiul așezării unor asemenea inscripții încă de pe vremea lui Ștefan cel Mare⁴.

Piatra cu inscripția este singura piesă originală rămasă de la acest turn, care a fost dăruit la sfîrșitul secolului trecut. Din inscripțiile grecești pe care le-a citit și tradus Melchisedec aflăm că turnul fusese rezidit din temelie după cutremurul din octombrie 1802⁵. Refăcut la începutul secolului al XIX-lea, turnul de la Trei Ierarhi n-a mai păstrat forma sa originală din secolul al XVII-lea. Cu prilejul rezidirii, pisania din vremea lui Vasile Lupu a fost mutată din locul său inițial și pusă pe latura din interiorul mănăstirii. Aici ea a fost văzută de pictorul Rey în 1845, de la care ne-a rămas o stampă, înfățișînd curtea mănăstirii Trei Ierarhi (fig. 1). Mai tîrziu, Melchisedec, culegînd inscripțiile de la vechile biserici din Moldova, a făcut constatări prețioase referitoare la pisania de pe turnul de la Trei Ierarhi. Astfel, arătînd că Vasile Lupu a construit o dată cu biserica Trei Ierarhi și clopotnița de la intrare, Melchisedec își sprijinea afirmația pe constatarea că «aceasta se vede din inscripția ce este pe turn, pe partea dinăuntru a mănăstirii»⁶.

¹ P. P. Panaitescu, *Călători poloni în Țările Române*, București, 1930, p. 48.

² *Codex Bandinus*, Ed. V. A. Urechia, *Analele Academiei Române*, Mém. Sect. Ist., Seria II, t. XVI, p. 257.

³ *Voyage du Patriarch Macaire d'Antioche*, Text arabe et traduction française par Basile Radu, II, Paris, 1922, p. 182.

⁴ Vezi pisania de pe turnul de la mănăstirea Putna (G. Balș, *Bisericile și mănăstirile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, București, 1933, p. 371, fig. 582—583).

⁵ Melchisedec, *Notițe istorice și arheologice adunate de pe la 48 mănăstiri și biserici antice din Moldova*, București, 1885, p. 170—171.

⁶ *op. cit.*, p. 170.